

ثبات و پیشرفت
افغانستان به نفع
تمام کشورهای
همسایه است اما
توسعه از طریق
سدسازی، نباید
منجر به آسیب
به همسایگان،
محیط زیست و
حتی مردم خود
افغانستان شود

از نظر تاریخی می‌توان ادعا نمود رفتار افغانستان در حوزه آبی چندان تابع تغییر دولت‌ها و حکومت‌ها نیست. بخش مهمی از ریشه‌های تصمیم‌گیری افغانستان در خصوص آب‌های مرزی به تحولات و پویایی جامعه افغانستان از یک سو و موقعیت ژئوپلیتیکی آن از سوی دیگر برمی‌گردد. با توجه به وضعیت جامعه افغانستان، اساساً اتخاذ یک الگوی توسعه مبتنی بر صنعتی شدن مقدور نبوده و نیست. افغانستان متشکل از یک اجتماع سنتی با ۷۳ درصد جمعیت روستایی است که چالش جدی در زمینه دولت-ملت سازی دارد. سیاست در افغانستان رنگ و بویی کاملاً قومیتی دارد. طبیعتاً در چنین بستری آب و زمین موضوع بسیار کلیدی است و ماتبعاتش را در سیاستگذاری داخلی افغانستان به عنوان یک محرک جدی می‌بینیم. این ویژگی‌ها باعث شده است الگوی رفتاری تقریباً مشابه در تصمیم‌گیری در حوزه آب‌های مرزی و مشترک افغانستان وجود داشته باشد که با تغییر دولت‌ها و حتی حکومت‌ها، تغییر اساسی نمی‌کند. البته این الگو شدت و ضعف نسبی دارد به عنوان مثال در دولت اشرف غنی یک تقویت گفتمان مبتنی بر هویت سازی از طریق موضوع آب مشاهده می‌کردیم و نتیجه این بود که غنی با کمک امریکایی‌ها و احداث و تکمیل سد کمال خان، یک انحراف از معیار تاریخی جدی در همکاری بین دو کشور رقم زد و عملاً چالش جدی در مسیر همکاری‌های میان دو کشور اتفاق افتاده است، به طوری که پس از سد کمال خان شاهد کاهش چشمگیر ورود آب به ایران و در عوض انحراف حقایق ایران به سمت شوره‌زار گودزره و اتلاف آب در افغانستان هستیم.

و آخرین سؤال، به نظرتان شرایط مطلوب برد - برد که هم افغانستانی‌ها راضی باشند هم ایرانی‌ها چیست؟

باید توجه کرد گرچه حل یک اختلاف ۱۵۰ ساله آن هم از نوع اختلافاتی که ریشه‌های مختلف داخلی و ژئوپلیتیکی دارد آسان نیست اما باید برای آن تلاش کرد. اساساً اختلافات بر سر آب‌های مرزی، یکی از موضوعات چالش برانگیز در دنیای کنونی است و منطقه ما هم مستثنی از این امر نیست، اما موضوعی که باید به آن توجه کنیم این است که همسایگی قابل تغییر نیست. ما نمی‌توانیم افغانستان را با یک همسایه دیگر جایگزین کنیم. بنابراین ضرورت همکاری و پرهیز از منازعه خودش را بیشتر از گذشته نشان می‌دهد. از یک سو ایران می‌تواند در راستای توسعه همکاری‌ها با استفاده از تاکتیک پیوند موضوعی، منفعت متقابل یا ضرر متقابل تعریف نماید و احتمالاً در این شرایط زمینه حل اختلافات آبی فراهم می‌شود. از سویی افغانستان نیز می‌تواند با رعایت حقوق کشورهای پایین دست نقش مؤثر همسایگان را در ایجاد صلح و ثبات در این کشور تقویت کند.